

Dijital Göçebelik ve Devlet: Kamu Politikalarının Yeni Yaşam Biçimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme

Hikmet Sefa Kahraman^{1*}

¹ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Karaman, Türkiye.

Alındı/Received: 15/05/2025; Kabul/Accepted: 18/06/2025; Yayın/Published: 29/07/2025

*Sorumlu yazar e-posta: h.sefa.kahraman@gmail.com

Öz

Bu çalışma, dijitalleşme ve küreselleşmenin etkisiyle ortaya çıkan “dijital göçebelik” olgusunun kamu yönetimi perspektifinden ele alınmasını amaçlamaktadır. Dijital göçebelik; bireylerin mekâna bağlı kalmaksızın internet aracılığıyla çalışabildiği bir yaşam biçimi olarak, klasik devlet-vatandaşlık ilişkilerini yeniden tanımlamaktadır. Çalışmada, dijital göçebeliliğin kamu politikalarına etkisi kuramsal ve uygulamalı düzeyde incelenmiş; Estonya, Portekiz ve Endonezya örnekleri üzerinden karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Türkiye’nin dijital göçebelik potansiyeli; güçlü e-Devlet altyapısı, düşük yaşam maliyetleri ve kültürel zenginlikleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ancak yasal çerçevenin eksikliği, bürokratik engeller ve dil bariyerleri gibi sorunların kamu politikaları açısından iyileştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Çalışma, yönetim, sosyal mekân ve vatandaşlık kuramları doğrultusunda dijital göçebeliliğin çok aktörlü, esnek ve sınır aşan bir yönetim ihtiyacı doğurduğunu ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’nin dijital göçebeliliği kapsayan bütüncül ve sürdürülebilir kamu politikaları geliştirmesi, dijital dönüşüm sürecini derinleştirmek açısından stratejik bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Dijital göçebelik, dijital vatandaşlık, devletin dönüşümü, kamu politikası, yönetim.

Digital Nomadism and The State: An Analysis of Public Policies’ Adaptation to a New Way of Life

Abstract

This study examines the phenomenon of “digital nomadism,” which has emerged as a result of digitalization and globalization, from a public administration perspective. Digital nomadism refers to a lifestyle in which individuals work independently via the internet without being bound to a specific location, thereby challenging traditional conceptions of state-citizenship relations. The study analyzes the impact of digital nomadism on public policy through both theoretical and practical lenses, offering a comparative analysis of cases from Estonia, Portugal, and Indonesia. Turkey’s potential as a digital nomad destination is assessed in light of its robust e-government infrastructure, low cost of living, and rich cultural heritage. However, the absence of a comprehensive legal framework, bureaucratic hurdles, and language barriers are highlighted as areas requiring policy improvement. Drawing on theories of governance, social space, and citizenship, the study emphasizes the need for a multi-actor, flexible, and transnational model of governance. Ultimately, the research suggests that developing a holistic and sustainable public policy approach to digital nomadism is of strategic importance for Turkey to deepen its digital transformation and enhance its role in the global digital economy.

Keywords: Digital citizenship, digital nomadism, governance, public policy, state transformation.

Atıf / Töcité: Kahraman, H. S. (2025). Dijital Göçebelik ve Devlet: Kamu Politikalarının Yeni Yaşam Biçimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Ermenek Akademi Dergisi 2(1): 01-07.

1. GİRİŞ

Küreselleşme ve dijitalleşmenin etkisiyle bireylerin iş yapma biçimlerinde köklü değişiklikler meydana gelmiş, bu dönüşüm sonucunda “dijital göçebelik” olarak adlandırılan yeni bir yaşam tarzı ortaya çıkmıştır. Dijital göçebelik, bireylerin fiziksel bir mekâna bağlı olmadan, genellikle internet aracılığıyla farklı ülkelerden bağımsız şekilde çalışabilmesini ifade etmektedir (Makimoto & Manners, 1997). Özellikle COVID-19 pandemisi sonrası bu yaşam biçimi küresel ölçekte yaygınlık kazanmış ve kamu yönetimi açısından yeni sorunsalları da beraberinde getirmiştir (Thompson, 2021). Geleneksel kamu yönetimi anlayışı, vatandaşlık, vergi, sosyal güvenlik gibi temel hizmetlerin mekâna bağlı olarak sunulmasına dayanırken; dijital göçebeler mekân kavramını esnetmekte ve bu hizmetlerin sınır aşırı bir perspektiften

değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Gillespie, 2022). Bu bağlamda devletin hem sınır hem vatandaşlık tanımlarının yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Türkiye özelinde yapılan araştırmalar, dijital göçebelerin ülkeye yönelik algılarının hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu ortaya koymaktadır. Taşdelen (2023), dijital göçebelerin Türkiye'yi uygun yaşam maliyetleri ve zengin kültürel mirası nedeniyle tercih ettiklerini, ancak dil bariyerleri ve ifade özgürlüğü konusundaki endişelerinin tercihlerini etkileyebileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde, Demirel ve İli (2023), dijital göçebelerin Türkiye'deki internet altyapısı ve ulaşım olanaklarını değerlendirirken, güvenlik ve sağlık hizmetleri konusundaki endişelerini de dile getirdiklerini vurgulamaktadır. Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde dijital göçebelik kavramı, tarihsel gelişimi ve kuramsal arka planı ele alınacak; ikinci bölümde devletin klasik yapısı ve kamu hizmetleriyle dijital göçebelik arasındaki ilişki incelenecek; üçüncü bölümde ise karşılaştırmalı uygulama analizleri ile Türkiye'ye yönelik özgün kamu politikası önerileri sunulacaktır.

Bu çalışmanın temel amacı, dijital göçebelik olgusunun kamu politikaları üzerindeki etkilerini teorik ve uygulamalı düzeyde analiz etmek; dijital göçebeliği yöneten ve düzenleyen devlet mekanizmalarını inceleyerek Türkiye'ye uygun bir kamu politikası çerçevesi önermektir. Ayrıca, dijital göçebelik ekseninde klasik devlet yapısının dönüşümünü değerlendirmek ve dijitalleşen dünyada kamu yönetiminin adaptasyon kapasitesini ölçmektir.

Bu çalışma, Türkiye'de henüz yeterince ele alınmamış olan dijital göçebelik konusunu kamu yönetimi perspektifinden incelemesi bakımından özgün bir katkı sunmaktadır. Dijital göçebelik sadece bireysel bir yaşam tarzı değil, aynı zamanda kamu hizmetlerinin sınırlar ötesine taşındığı, vatandaşlık tanımlarının esnediği ve devletin klasik işleyiş biçimlerinin dönüştüğü bir süreci temsil etmektedir. Bu yönüyle çalışma hem teorik hem de pratik açıdan kamu yönetimi literatürüne katkı sunmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, nitel bir yaklaşımla yürütülmüş ve karşılaştırmalı örnek olay yöntemi temelinde yapılandırılmıştır. Dijital göçebelik kavramına ilişkin ulusal ve uluslararası akademik literatür ayrıntılı biçimde taranmış; bu literatürden elde edilen bulgular kuramsal çerçevenin oluşturulmasında kullanılmıştır. Çalışmada, Estonya, Portekiz ve Endonezya gibi dijital göçebelik alanında öncü uygulamalara sahip ülkeler örnek olay olarak seçilmiştir. Bu ülkelerdeki dijital göçebelik politikaları, kamu hizmet sunumları, yönetim pratikleri ve dijital vatandaşlık yaklaşımları belge analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin mevcut dijitalleşme politikaları ve kamu yönetimi yapısı da resmî belgeler, strateji raporları ve kurum yayınları üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel veri kaynaklarını akademik makaleler, uluslararası kuruluşların (OECD, UNWTO) yayınları ve ülkelere ait dijital kamu politikası belgeleri oluşturmaktadır.

3. BULGULAR ve YORUMLAR

3.1. Dijital Göçebelik Kavramı

Dijital göçebelik, bilgi teknolojileri aracılığıyla coğrafi yerleşikliğe ihtiyaç duymadan çalışmayı ve yaşamayı mümkün kılan çağdaş bir yaşam biçimidir. Kavram ilk kez Makimoto ve Manners (1997) tarafından "Digital Nomad" isimli kitapta literatüre kazandırılmıştır. Günümüzde dijital göçebelik, serbest çalışma, uzaktan çalışma, e-girişimcilik ve platform temelli işlerde faaliyet gösteren bireylerin yaşam tarzını temsil etmektedir.

3.2. Dijitalleşmenin Emek Biçimlerine Etkisi

Dijitalleşme, klasik istihdam biçimlerini önemli ölçüde dönüştürmüş; tam zamanlı, mekâna bağlı ve sürekli istihdamdan uzaklaşarak, esnek, bağımsız ve çok merkezli çalışma modelleri ön plana çıkmıştır. Gig ekonomisi, freelance (serbest) çalışma, uzaktan çalışma ve platform temelli istihdam türleri bu dönüşümün temel göstergeleridir. Bu yeni çalışma biçimleri, dijital göçebelik olgusunun hem teknik hem sosyolojik zeminini oluşturmaktadır. Çetin ve Aksoy (2022), Türkiye'de genç işgücünün dijitalleşen platformlara yöneldiğini ve bu durumun sosyal güvenlik, istihdam güvencesi gibi kamu yönetimi unsurlarını yeniden tartışmaya açtığını vurgulamaktadır. Benzer biçimde Yıldız ve Özkazanç (2021), dijital çalışma biçimlerinin emeği bireyselleştirdiğini, güvencesizlik ve görünmezleşme sorunlarını beraberinde getirdiğini ifade ederken, özellikle kadınların bu yeni emek biçimlerinden daha fazla etkilendiğini belirtmiştir. Karakaya (2020) ise dijitalleşme sürecinde Türkiye'deki platform çalışanlarının deneyimlerine odaklanmış ve çalışanların çoğunluğunun sosyal güvenlikten yoksun, kayıt dışı koşullarda çalıştığını ortaya koymuştur. Bu durum, kamu yönetimi açısından hem denetim hem de sosyal koruma politikalarının yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Dijitalleşme yalnızca bireysel çalışma biçimlerini değil, aynı zamanda kamu politikalarının şekillenme biçimini de etkilemektedir. Kamu yönetimi, artık yalnızca yerel istihdamı değil, sınır aşan dijital emek biçimlerini de kapsayacak şekilde yeniden düşünülmelidir.

3.3. Dijital Göçebelik ve Kamu Yönetimi

Kamu yönetimi açısından dijital göçebelik, yalnızca yeni bir yaşam biçimini değil, aynı zamanda devletin vatandaşlık, mekân, hizmet sunumu ve yönetim anlayışlarını yeniden değerlendirmesi gereken bir dönüşümü temsil etmektedir. Dijital göçebeler, fiziksel olarak bir devletin sınırları içinde yaşamaksızın o devletten hizmet talep edebilen, vergiye tabi olabilen ve kimi zaman dijital vatandaşlık haklarından faydalanan bireylerdir. Bu durum, klasik kamu yönetimi anlayışını

dönüştürmekte ve yeni bir yönetim modeli ihtiyacını ortaya koymaktadır. Gillespie (2022), dijital göçbelerin sınır ötesi vatandaşlık taleplerinin kamu yönetiminde yeni bir paradigma oluşturduğunu ve özellikle dijitalleşme ile devletin mekânla kurduğu ilişkinin zayıfladığını belirtmektedir. Aynı şekilde, Castells (2000), bilgi toplumlarının yükselişiyle birlikte devletin artık ağlar üzerinden işlemeye başladığını ve geleneksel bürokratik yapıların dönüşüm geçirdiğini ifade etmektedir. Türkiye özelinde, Taşdelen (2023), dijital göçbelerin Türkiye algısına ilişkin nitel çalışmada, kamu hizmetlerine erişim, dijital işlemler, ikamet prosedürleri ve güvenlik algısı gibi konuların dijital göçbelerin destinasyon tercihinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada, göçbelerin en çok karşılaştığı sorunlar arasında karmaşık bürokratik süreçler, yeterince tanımlanmamış oturma izinleri ve sınırlı İngilizce destekli kamu hizmetleri öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, Türkiye'nin güçlü e-Devlet altyapısı, potansiyel bir avantaja işaret etmektedir. Ancak bu altyapının dijital göçbelerin ihtiyaçlarına göre yeniden şekillendirilmesi ve ilgili kamu kurumlarının daha esnek, çok aktörlü ve sınır ötesi hizmet modellerini benimsemesi gerekmektedir. Bu noktada yönetim teorisi çerçevesinde, merkezi otoritenin yanı sıra yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının da hizmet sunum sürecine entegre edilmesi önemlidir (Pierre & Peters, 2000). Dijital göçbelik, sadece hizmet sunumunun dijitalleşmesi değil, aynı zamanda kamu politikalarının esnekliği, veri güvenliği, dijital kimlik, mobil vatandaşlık gibi konuların da kamu yönetiminin gündemine alınmasını zorunlu kılmaktadır.

3.4. Türkiye’de Dijital Göçbelik Pratikleri

Türkiye, düşük yaşam maliyetleri, zengin kültürel mirası, ılıman iklimi ve turistik çeşitliliğiyle dijital göçbeler için cazip bir destinasyon olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Antalya, İzmir ve Muğla gibi kıyı bölgeleri hem altyapı hem de yaşam koşulları açısından dijital göçbeler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir (Taşdelen, 2023). Ayrıca İstanbul gibi metropoller, dijital platformlara erişim kolaylığı ve yüksek hızlı internet altyapısı ile daha mobil çalışanlar için önemli merkezler hâline gelmektedir. Bununla birlikte, Türkiye’de dijital göçbelere özgü kamu politikalarının henüz kurumsal bir çerçeveye oturmadığı görülmektedir. Göçmen büroları, vergi daireleri ve sosyal güvenlik kurumları hâlihazırda yabancı serbest çalışanlara yönelik ayrı bir yasal statü tanımlamamıştır. Bu durum, dijital göçbelerin Türkiye’de yasal statülerini, vergi yükümlülüklerini ve sağlık hizmetlerine erişimlerini karmaşık hâle getirmektedir. Gökdemir (2022), Türkiye’ye gelen dijital göçbelerin uzun dönemli ikamet almakta zorlandığını, bürokratik süreçlerin dijital yeterliliğe rağmen hâlâ manuel işlemler içerdiğini belirtmektedir. Buna rağmen Türkiye’nin güçlü e-Devlet altyapısı (turkiye.gov.tr), dijital kimlik, vergi ödeme, sosyal güvenlik hizmetleri gibi pek çok süreci elektronik ortama taşımış ve yurttaşlara büyük kolaylıklar sunmuştur. TÜBİTAK BİLGEM ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından yürütülen projeler, kamu hizmetlerinin dijitalleşme sürecinde önemli adımlar atıldığını göstermektedir. Bu altyapı, uygun bir yasal ve yönetsel düzenleme ile dijital göçbeler için de etkin şekilde kullanılabilir hâle getirilebilir. Ayrıca, bazı özel sektör girişimleri ve yerel yönetimlerin desteklediği ortak çalışma alanları (co-working spaces), kısa dönemli konaklama çözümleri ve dijital mobilite programları gibi girişimler de Türkiye’nin dijital göçbelik potansiyelini artırmaktadır. Ancak bu girişimler hâlen merkezi bir devlet politikasıyla bütünleştirilmiş değildir. Genel olarak bakıldığında, Türkiye dijital göçbeler için hem fiziki hem de dijital altyapı açısından avantajlı bir ülke olsa da bu avantajın sürdürülebilir bir kamu politikası perspektifi ile desteklenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, dijital göçbelere özel vize türleri, sosyal güvenlik modeli ve yönetim mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

3.5. Kuramsal Çerçeve: Yönetişim, Mekân ve Vatandaşlık

Bu çalışmanın kuramsal temelleri, yönetim, sosyal mekân ve vatandaşlık kuramlarının kesişim noktasında konumlanmaktadır. Dijital göçbelik, sadece bireylerin mekân bağımsız dijital yaşam tarzı değil, aynı zamanda kamu politikalarının ve devletin kurumsal yapılarının dönüşümünü zorunlu kılan bir süreci de temsil etmektedir. Bu dönüşüm, özellikle devletin klasik sınır ve vatandaşlık tanımlarına meydan okumakta, yeni kamusal alanların ve yönetim biçimlerinin doğmasına yol açmaktadır. Yönetişim kuramı, bu bağlamda kamu yönetiminin dönüşen doğasını açıklamak için temel bir çerçeve sunar. Pierre ve Peters (2000), yönetimi devletin tek aktör olmaktan çıktığı, çok aktörlü, esnek, kapsayıcı ve yatay ilişkilerin ön plana çıktığı bir yönetim biçimi olarak tanımlar. Dijital göçbelik gibi sınır-ötesi yaşam biçimleri karşısında kamu politikalarının da yalnızca merkezi otoriteye değil; yerel yönetimlere, özel sektöre, uluslararası kuruluşlara ve dijital platformlara da alan tanıyan bir işleyiş biçimini benimsemesi gerektiği açıktır. Bu çerçevede, dijital göçbelere sunulan hizmetlerin etkinliği, sadece devlet kurumlarının değil, çok aktörlü yönetim ağlarının iş birliğine bağlıdır (Rhodes, 1996). Sosyal mekân kuramı, Henri Lefebvre’ın (1991) “mekânın üretimi” yaklaşımı üzerinden dijital göçbeliği analiz etmek için önemlidir. Lefebvre, mekânı yalnızca fiziksel bir varlık değil; toplumsal ilişkilerle örülen, siyasi, ekonomik ve kültürel etkenlerle yeniden şekillenen bir olgu olarak tanımlar. Dijital göçbelik, bu anlamda klasik kamu yönetimi mekânlarını –örneğin nüfus müdürlükleri, vergi daireleri, sosyal güvenlik kurumları– dijital ortamda yeniden üretmektedir. Göçbeler fiziksel olarak bir ülkenin sınırları içinde bulunmasalar bile, dijital ortamda bu devletin hizmetlerinden faydalanabilmekte; dolayısıyla “uzaktan yurttaşlık” veya “mekânsız vatandaşlık” kavramları ön plana çıkmaktadır (Isin & Nielsen, 2008). Vatandaşlık kuramı, bu dönüşümün birey-devlet ilişkisindeki yansımaları açıklamak açısından kritiktir. Klasik vatandaşlık modeli, ulus-devlet, mekân, kimlik ve haklar ekseninde tanımlanırken; dijitalleşme bu unsurları yeniden biçimlendirmiştir. Dijital vatandaşlık, bireylerin kamusal yaşama dijital araçlarla katılımını, kamu hizmetlerine elektronik ortamda erişimini ve dijital kimlik üzerinden kamusal aidiyet geliştirmesini ifade eder (Mossberger, Tolbert & McNeal, 2007). Bu bağlamda dijital göçbelik yerinden bağımsız bir vatandaşlık formu olarak kamusal kimlik ve hak kavramlarını da tartışmaya açmaktadır. Dijital göçbeler özelinde, klasik vatandaşlık kriterlerinden olan “yerleşiklik” ve “sürekli fiziksel bağlılık”

önemsiz hâle gelmekte; onun yerine dijital kimlik, uzaktan vergi yükümlülüğü ve dijital hizmet talepleri öne çıkmaktadır. Bu da hem uluslararası yönetim biçimlerini hem de devletin kendi vatandaşlık rejimini yeniden tanımlamasını zorunlu kılmaktadır.

3.6. Devletin Dönüşen Rolü Ve Kamu Politikalarının Yeni Yaşam Biçimlerine Uyumu

3.6.1. Klasik Devlet Anlayışında Mekân ve Vatandaşlık

Modern devlet yapısı, sınırlarla tanımlı bir coğrafi alan içerisinde yaşayan bireylerin vatandaşlık haklarını belirleyen bir yapı sunar. Bu bağlamda mekân, kamu hizmetlerinin sunumu, vergi toplama ve yurttaşlık ilişkileri açısından belirleyici bir unsurdur. Ulus devlet paradigması, vatandaşlık kavramını mekâna bağlı olarak tanımlar (Soysal, 1994). Dijital göçebelik ise, bu yapının dışında kalan, mekândan bağımsız, mobil ve dijital temelli bir yaşam biçimini temsil etmektedir. Bu durum, geleneksel vatandaşlık anlayışının dijitalleşen dünyada ne ölçüde sürdürülebilir olduğu sorusunu gündeme getirmektedir.

3.6.2. Dijitalleşme Karşısında Devletin Uyarlanabilirliği

Dijitalleşme yalnızca bireylerin değil, kamu kurumlarının da yapısını köklü bir biçimde dönüştürmektedir. Kamu hizmetlerinin dijital kanallar üzerinden sunulması, devletin mekânsal sınırlamalardan bağımsız hizmet üretimini zorunlu kılmaktadır. OECD (2020), dijitalleşmenin kamu hizmetlerinin kapsayıcılığı ve verimliliğini artırdığını, ancak aynı zamanda yeni eşitsizlik biçimlerine de yol açabildiğini vurgulamaktadır. Estonya'nın eResidency uygulaması ve Portekiz'in dijital göçebe vizeleri, bu dönüşümün somut ve yenilikçi örnekleri arasında yer almaktadır (Kâlin, 2021).

3.6.3. Kamu Hizmetlerinde Sınır Aşan Yönetişim İhtiyacı

Dijital göçebelik, kamu hizmetlerine coğrafi sınırlar ötesinden erişim taleplerini artırmakta ve kamu yönetimini küresel ölçekte düşünmeye zorlamaktadır. Özellikle sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik, vergi sistemleri ve eğitim gibi temel hizmetlerde sınır aşan uygulamalara duyulan ihtiyaç artmaktadır. Zürn (2002), küresel yönetişimin devletin geleneksel egemenlik anlayışını aşan yeni bir yönetsel düzlem yarattığını ileri sürmektedir. Bu çerçevede, dijital göçebeler gibi mobil nüfuslara yönelik hizmetlerin yalnızca devletlerce değil, çok aktörlü yapılarla (uluslararası kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplum) sağlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

3.6.4. Türkiye'de Dijital Yaşam Biçimlerine Uyum Kapasitesi

Türkiye, e-Devlet kapısı ve dijitalleşme hamleleriyle teknolojik anlamda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2021), e-Devlet hizmetlerinin yaygınlaştırılması yoluyla vatandaşların kamu hizmetlerine daha hızlı ve kolay erişimini sağlamayı hedeflemektedir. Ancak, kamu politikaları açısından dijital göçebeleri doğrudan kapsayan özgül düzenlemeler henüz bulunmamaktadır. Dil engeli, veri güvenliği, sosyal güvenlik sistemi ile uyumluluk gibi sorunlar dijital göçebeler için Türkiye'de yaşamayı güçleştiren başlıca alanlardır (Taşdelen, 2023). Buna rağmen, dijital hizmet altyapısı ve yaşam maliyetlerinin düşüklüğü gibi avantajlar Türkiye'yi potansiyel bir çekim merkezi haline getirmektedir.

3.6.7. Dijital Göçebelik Örneği Üzerinden Kamu Politikası Tartışmaları

Dijital göçebelik, kamu politikalarının geleneksel yapısının dijital çağın gereklerine göre yeniden yapılandırılması gerektiğini göstermektedir. Bu dönüşüm yalnızca teknolojik bir mesele değil, aynı zamanda hukukî, sosyal ve yönetsel bir meseledir. Castells (2000), bilgi toplumlarının ağ temelli yapısının, devletin merkeziyetçi yapısına meydan okuduğunu vurgulamaktadır. Kamu politikalarının bu dönüşüme uyum sağlayabilmesi için esnek, katılımcı ve çok aktörlü bir yapı benimsenmelidir. Türkiye'nin bu bağlamda hem hukukî çerçevesini hem de yönetsel kapasitesini yeniden gözden geçirmesi, dijital göçebeler gibi mobil gruplara hitap edecek yeni politika araçları geliştirmesi önerilmektedir.

3.7. Karşılaştırmalı Uygulamalar ve Türkiye İçin Politika Önerileri

3.7.1. Estonya: Dijital Devletin Öncüsü

Estonya, 1991 yılında bağımsızlığını yeniden kazandıktan sonra dijitalleşmeyi devlet politikalarının merkezine yerleştirmiştir. 2000'li yılların başında tüm kamu hizmetlerini dijital ortama taşıma hedefiyle başlatılan reformlar, "X-Road" adı verilen veri paylaşım altyapısı ile desteklenmiştir. 2014 yılında devreye alınan "e-Residency" programı ile Estonya, ülke dışında yaşayan bireylere Estonya dijital vatandaşlığı sunarak, şirket kurma, banka hesabı açma, vergi ödeme ve dijital imza kullanma gibi haklar tanımıştır (Kâlin, 2021). Bu sistem, dijital göçebeler açısından büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Zira Estonya'da fiziksel olarak bulunmadan, yasal bir iş yürütmek ve Avrupa Birliği içinde ticaret yapmak mümkün hale gelmiştir. Estonya hükümeti bu uygulama ile hem ekonomik gelir elde etmekte hem de dijital ekonomi içindeki küresel rolünü güçlendirmektedir. Ayrıca, bu yapı sayesinde göçmenlik politikaları ile vatandaşlık uygulamaları arasında yeni bir "sanal yurttaşlık" biçimi ortaya çıkmıştır. Estonya'nın başarısı, yalnızca teknik altyapı değil, aynı zamanda yasal düzenlemeler, kullanıcı odaklı hizmet tasarımı ve siber güvenlik yatırımları ile desteklenmiştir. Bu bütüncül yaklaşım, diğer ülkeler için model niteliği taşımaktadır. Estonya, dijital devlet uygulamaları ile dünya genelinde öncü ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle 2014 yılında başlatılan "e-Residency" programı ile Estonya, fiziksel

olarak ülkede bulunmayan bireylere dijital vatandaşlık hakkı tanımış, şirket kurma, vergi ödeme ve finansal işlemleri yürütme gibi kolaylıklar sağlamıştır (Kâlin, 2021). Bu sistem dijital göçbeler için hem bürokratik işlemleri azaltmakta hem de küresel ölçekte iş yapabilmeyi mümkün kılmaktadır.

3.7.2. Portekiz: Remote Work ve Göçmen Dostu Politikalar

Porteki, son yıllarda dijital göçbeler için sunduğu yenilikçi yaklaşımlar sayesinde Avrupa'nın dijital göçbe merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Özellikle Madeira Adası'nda hayata geçirilen "Digital Nomad Village" projesi, Portekiz hükümetinin dijital göçbeleri ülkeye çekme konusunda geliştirdiği özgün ve deneysel bir kamu politikası örneğidir. Bu proje kapsamında, dijital göçbeler için özel ofis alanları, konaklama olanakları, yüksek hızlı internet altyapısı ve topluluk oluşturma etkinlikleri sağlanmaktadır (OECD, 2020). Portekiz'in başarısı sadece fiziksel altyapıyla sınırlı değildir. Hükümet, dijital göçbeler için özel oturma izinleri, vergi indirimleri ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştıran düzenlemeler yaparak göçmen dostu bir ortam yaratmıştır. Özellikle "Non-Habitual Resident" (NHR) vergi rejimi ile ilk on yıl boyunca düşük oranlı veya sıfır vergi ile çalışma imkânı sunulmaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği üyesi olması nedeniyle serbest dolaşım avantajı ve Portekiz'in yaşam kalitesinin yüksekliği, ılıman iklimi ve güvenli ortamı, dijital göçbelerin uzun süreli ikamet için Portekiz'i tercih etmelerinde etkili olmaktadır. Bu kapsamda Portekiz, yalnızca bireyleri değil, aynı zamanda dijitalleşme merkezli bir yerel kalkınma modelini de teşvik etmektedir. Portekiz'in deneyimi, dijital göçbeliği ekonomik kalkınmanın ve yerel canlanmanın bir parçası hâline getiren bütüncül bir kamu politikası vizyonu sunduğunu göstermektedir. Bu modelin Türkiye gibi dijitalleşmeye açık ve turistik çekim gücü olan ülkeler için örnek teşkil ettiği söylenebilir. Portekiz, özellikle Madeira Adası'nda hayata geçirdiği "Digital Nomad Village" projesi ile dijital göçbeler için yönelik özel yaşam ve çalışma alanları oluşturmuştur. Ülke ayrıca vergi teşvikleri ve sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştıran adımlarla dijital göçbeleri çekmektedir. Avrupa Birliği içerisindeki serbest dolaşım avantajı ve yaşam kalitesi, Portekiz'i cazip bir hedef haline getirmiştir (OECD, 2020).

3.7.3 Endonezya: Bali ve Uzun Süreli Dijital Vize Yaklaşımı

Endonezya, özellikle Bali adası ile dijital göçbeler için cazip bir merkez hâline gelmiştir. Hükümet, son yıllarda dijital göçbeleri ekonomik kalkınma ve sürdürülebilir turizm stratejisinin bir parçası olarak görmeye başlamış ve bu doğrultuda çeşitli yasal ve idari düzenlemeleri hayata geçirmiştir. "Second Home Visa" adı verilen uzun süreli dijital vize programı, yabancı dijital çalışanlara beş yıla kadar ikamet hakkı sunmakta; bu bireylerden yalnızca belirli bir gelir düzeyini belgelendirmeleri ve yatırım yapmaları beklenmektedir (UNWTO, 2022). Bali'de kurulan co-working alanları, dijital altyapının güçlendirilmesi, topluluk destek programları ve yerel kültürle etkileşimi teşvik eden faaliyetler sayesinde, ada hem yaşam hem de çalışma açısından yüksek nitelikli bir dijital göçbe destinasyonuna dönüşmüştür. Endonezya bu alandaki politika yaklaşımını, yerel ekonomiyi çeşitlendirme ve turizm gelirlerini 12 aya yayma stratejisiyle bütünleştirmiştir. Bununla birlikte, dijital göçbelerin artışı Bali'de kira fiyatlarının yükselmesi, altyapı baskısı ve kültürel asimilasyon gibi sosyal etkiler doğurmuş; hükümet bu nedenle dijital göçmen politikalarını sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda yeniden ele almaya başlamıştır. Bu durum, dijital göçbeliğin yalnızca fırsatlarla değil, aynı zamanda yönetimimsel sorumluluklarla da ilişkilendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3.7.4. Türkiye İçin Politika Önerileri

Türkiye'nin dijital göçbelik olgusuna yönelik kapsamlı bir kamu politikası geliştirmesi hem dijital ekonomiyle entegrasyon hem de küresel mobil emek gücünden pay alması açısından stratejik öneme sahiptir. Literatürde yer alan öneriler, farklı ülkelerde uygulanan başarılı modellerle birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye için uygulanabilir politika alanları şu şekilde önerilebilir:

Dijital Göçbe Vizesi: Türkiye, serbest çalışan dijital göçbeleri hedefleyen bir vize programı geliştirmelidir. Bu vize, başta yazılım, grafik tasarım, danışmanlık gibi dijital meslek gruplarına yönelik olarak belirli gelir düzeyi, sağlık sigortası ve uzaktan çalışma kanıtı gibi ölçütlerle verilmelidir. Böylece hem kayıt dışı çalışmanın önüne geçilir hem de dijital emek Türkiye'ye entegre edilmiş olur.

e-Vatandaşlık Uygulaması: Estonya örneğinde olduğu gibi, yabancı bireylerin Türkiye'de şirket kurabilmesini ve dijital ortamda resmi işlemleri gerçekleştirebilmesini sağlayacak dijital kimlik altyapısı geliştirilebilir. Bu sistem, Türkiye'nin dijital ticaretteki rolünü artıracak ve yabancı yatırımcılar için cazip hâle gelecektir.

Vergi ve Sosyal Güvenlik Uyum: Dijital göçbelerin çoğunluğu birden fazla ülkeyle vergi ilişkisi kurmak zorunda kalmaktadır. Türkiye, çifte vergilendirmenin önüne geçen ikili anlaşmalar ve isteğe bağlı sosyal güvenlik modelleri sunarak, bu bireylerin kayıtlı hale gelmesini teşvik edebilir.

Yerel Yönetimlerle İşbirliği: Belediyeler, dijital göçbeler için ortak çalışma alanları, sosyal etkinlikler, topluluk geliştirme programları ve uyum süreçlerine destek sağlayacak ofisler kurabilir. Özellikle kıyı kentleri (Antalya, İzmir, Muğla) bu açıdan avantajlıdır.

Dil ve Kültürel Uyum Programları: Kültürel entegrasyon, dijital göçbelerin ülkeye katkı düzeyini artırmaktadır. Bu bağlamda online Türkçe dil kursları, kültürel rehberlik uygulamaları ve gönüllülük programları geliştirilebilir. Bu aynı zamanda Türkiye'nin "yumuşak gücü"ne de katkı sağlar. Bu öneriler hem kamu yönetimi hem de özel sektör iş birliği ile yürütülmeli ve sürdürülebilir bir göçbe politikası stratejik belgelerde yer almalıdır.

3.7.5. Değerlendirme

Estonya, Portekiz ve Endonezya örnekleri, dijital göçebelik kavramının yalnızca teknolojik gelişmelerin değil, aynı zamanda siyasal irade ve kamu politikası vizyonunun bir sonucu olduğunu göstermektedir. Dijital göçebeler, klasik göçmenlik tanımlarını aşarak; yüksek vasıflı, bağımsız ve mobil bireyler olarak devletlerin yeni politika araçları geliştirmesine neden olmaktadır. Bu ülkeler, dijital göçebeliği yalnızca ekonomik bir fırsat değil, aynı zamanda kültürel etkileşim ve küresel bağlantılar açısından da bir kaldıraç olarak değerlendirmiştir. Türkiye de benzer şekilde dijital göçebelik alanında fırsatları değerlendirerek dijital altyapısını, mevzuat sistemini ve yönetim kapasitesini bu yeni yaşam biçimi doğrultusunda dönüştürmelidir. Stratejik bir dijital göçebe politikası, Türkiye'nin dijital dönüşüm süreciyle uyumlu bir biçimde şekillendirilmeli, kamu kurumları arasında koordinasyon artırılmalı ve hem yerel hem uluslararası aktörlerle iş birliği tesis edilmelidir. Böylece Türkiye, sadece bölgesel değil, küresel ölçekte de dijital emek gücünün merkezlerinden biri hâline gelebilir. Yukarıda ele alınan ülkelerin deneyimleri, dijital göçebelik olgusunun yalnızca bireysel hareketliliği değil, aynı zamanda kamu yönetiminde yapısal reformları da tetiklediğini göstermektedir. Türkiye'nin dijitalleşme alanındaki potansiyeli, bu yeni yaşam biçimini kapsayan yenilikçi kamu politikaları ile desteklenirse, Türkiye hem bir dijital göçebe destinasyonu haline gelebilir hem de küresel dijital ekonomide önemli bir aktör olarak konumlanabilir.

4. SONUÇLAR

Bu çalışma, dijital göçebelik olgusunun geleneksel kamu yönetimi yapıları üzerindeki dönüştürücü etkilerini incelemiş; vatandaşlık, hizmet sunumu, mekân ve devlet algısı gibi temel kavramların dijitalleşme karşısında nasıl yeniden tanımlandığını analiz etmiştir. Dijital göçebelik, yalnızca bireysel hareketliliğe dayalı bir yaşam tarzı olarak değil, aynı zamanda sınır, kimlik ve hizmet ilişkilerinin yeniden kurgulandığı çok katmanlı bir yönetim meselesi olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, klasik kamu yönetimi paradigmasının dijitalleşme karşısındaki kırılma noktalarını ve dönüşüm alanlarını gözler önüne sermiştir. Araştırma kapsamında ele alınan Estonya, Portekiz ve Endonezya örnekleri, dijital göçebelik olgusunu yalnızca bir göç politikası sorunu olarak değil; ekonomik kalkınma, dijitalleşme stratejisi ve uluslararası tanınırlık bağlamında değerlendirerek kapsamlı politika araçları geliştirmiş ülkelerdir. Bu ülkelerin geliştirdiği e-vatandaşlık programları, dijital vize uygulamaları, vergi teşvikleri ve yerel yönetim destekli dijital topluluk projeleri, kamu yönetiminde sınır ötesi hizmet sunumunun nasıl şekillenebileceğine dair önemli ipuçları sunmuştur. Çalışmada, bu politika araçlarının yalnızca dijital göçebeler için değil, aynı zamanda devletlerin dijital kapasitesini artırmak ve kamu hizmetlerini daha kapsayıcı hâle getirmek için de fırsatlar sunduğu vurgulanmıştır. Türkiye açısından değerlendirildiğinde, ülkenin mevcut dijitalleşme altyapısı, genç nüfusu, kültürel çeşitliliği ve stratejik konumu, dijital göçebeler için önemli bir çekim merkezi oluşturabilecek potansiyeldedir. Özellikle e-Devlet sisteminin gelişmişliği, dijital hizmet sunumu açısından güçlü bir zemin sunmaktadır. Ancak, mevcut kamu politikalarının dijital göçebelik gibi yeni yaşam biçimlerini dikkate alacak şekilde revize edilmesi, hukuki çerçevenin genişletilmesi ve bürokratik süreçlerin dijital göçebelerin ihtiyaçlarına göre uyarlanması gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışma, dijital göçebeliğe yönelik uygulanabilir, bütüncül ve sürdürülebilir kamu politikaları geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Bu politikaların yalnızca merkezi düzeyde değil; yerel yönetimler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde tasarlanması önem arz etmektedir. Aynı zamanda sosyal güvenlik, vergi uyumu, dijital kimlik, kültürel entegrasyon gibi alanlarda yeni çözümler üretilmelidir.

Sonuç olarak, dijital göçebelik, çağdaş kamu yönetiminin yalnızca teknik değil, aynı zamanda yönetsel ve kavramsal sınırlarını da zorlayan bir yaşam biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin bu süreci yalnızca yakalaması değil, aynı zamanda yön veren ülkelerden biri hâline gelmesi için dijital dönüşüm vizyonunu genişletmesi ve kamu yönetimini daha esnek, etkileşimli ve sınır ötesi hizmet modellerine açması gerekmektedir. Bu çalışmanın sunduğu öneriler, Türkiye'nin dijital göçebelik bağlamında geleceğe yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Dijital göçebelik, bireylerin değil; artık devletlerin de dönüşmekte olduğu bir çağın habercisidir.

KAYNAKLAR

- Castells, M. (2000). *The rise of the network society* (2nd ed.). Blackwell.
- Çetin, E., & Aksoy, B. (2022). Dijitalleşme sürecinde yeni emek biçimleri: Türkiye'de freelance çalışma üzerine bir inceleme. *Çalışma ve Toplum*, 72(3), 1347–1370.
- Demirel, N., & İli, B. (2023). Dijital göçebelerin Türkiye algısı. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 10(1), 30–56. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7783445>
- Gillespie, T. (2022). The digital nomad and thenation-state: Redefining borders in the remoteworkera. *Journal of Digital Governance*, 5(1), 23–39.
- Gökdemir, Z. (2022). Dijital göçebelik ve Türkiye'de karşılaşılan yönetsel sorunlar. *Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisi*, 5(2), 122–138.
- Inis, E. F., & Nielsen, G. M. (2008). *Acts of citizenship*. Zed Books.
- Kälin, W. (2021). Digital nomads and state responses: Between migration and innovation. *Global Public Policy Review*, 4(2), 85–103.

- Dijital Göçebelik ve Devlet: Kamu Politikalarının Yeni Yaşam Biçimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme Kahraman
- Karakaya, M. (2020). Türkiye’de dijital platform çalışanlarının deneyimleri: Yeni bir emek rejiminin anatomisi. *Mülkiye Dergisi*, 44(2), 245–274.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space*. Blackwell.
- Makimoto, T., & Manners, D. (1997). *Digital nomad*. John Wiley&Sons.
- Mossberger, K., Tolbert, C. J., & McNeal, R. S. (2007). *Digital citizenship: The internet, society, and participation*. MIT Press.
- OECD. (2020). *Digital government index 2019: Results and methodology*. OECD Publishing.
- Pierre, J., & Peters, B. G. (2000). *Governance, politics and the state*. Palgrave Macmillan.
- Rhodes, R. A. W. (1996). The new governance: Governing without government. *Political Studies*, 44(4), 652–667.
- Soysal, Y. N. (1994). *Limits of citizenship: Migrants and postnational membership in Europe*. University of Chicago Press.
- Taşdelen, H. (2023). Dijital göçebeler perspektifinden Türkiye imaj algısına yönelik nitel bir çalışma. *Selçuk İletişim Dergisi*, 16(2), 293–322. <https://doi.org/10.18094/JOSC.1286057>
- Thompson, B. Y. (2021). Remote work and the rise of the digital nomad: Implications for governance and labor policy. *Policy & Internet*, 13(2), 227–244.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi. (2023). *Dijital Türkiye raporu*. <https://www.cbddo.gov.tr>
- UNWTO. (2022). *Digital nomads and tourism: Policy trends and strategies*. World Tourism Organization.
- Yıldız, A., & Özkazanç, A. (2021). Dijital emek rejimi ve toplumsal cinsiyet: Platform ekonomisinde kadın işgücü. *Kadın/Woman 2000*, 22(2), 123–145.
- Zürn, M. (2002). Governance beyond the nation-state: The case of the European Union. *European Journal of International Relations*, 6(2), 183–222.